

Eleonora RINGLER-PASCU | **Peca tefan – experiment de teatru
interactiv**
(Universitatea de Vest din
Timi oara)

Abstract: (Peca tefan's Interactive Theatrical Experiment). The research-play *The Clock Is Ticking, 60 Minutes Older* of the Romanian playwright Peca tefan, integrated in the so called two-year project "*The Art of Age!(i)ng*", ended with its presentation at the 1st European Theatre and Science Festival in Timi oara (16–19 April 2015). The aim of the creative research was to question the ways in which people "age" but also to underline the importance of the theatre as a forum where essential actual questions are put on stage in form of a debate between playwright, stage director, actors and audience.

Peca tefan's intensive investigative research, consisting in interviews with people from two cities, Timi oara and Karlsruhe, both being linked as partner-cities on political, social and cultural level, resulted in an interactive theatrical experiment, interpreted by a mixed cast of two theatres (Teatrul Național Timișoara and Baadisches Staatstheater Karlsruhe) in Romanian, German and English language. An interactive comedy featuring four actors, two German and two Romanian performers, inquire through unexpected dialogue, spoken and sung parts diverse actual questions. Nine self-contained scenes of the written text wait to be interpreted by the four protagonists, while the audience is asked from the beginning to vote which scene to be played, and thus generates the flow of the performance. Three questions with three multiple-choice answers determine the structure of the interactive theatrical experiment. Thus the audience becomes a co-participant in the process of consuming 60 minutes of life - a perishable meditation on life, time passing and especially ageing.

Keywords: Peca tefan, interactive theatrical experiment, creative research, debate on aging

Rezumat: Piesa de teatru *Pe ceas. Cu 60 de minute mai b trân* a dramaturgului român Peca tefan reprezint o parte din proiectul *The Art of Ageing* (Arta de-a îmb trâni), care s-a derulat pe o perioad de doi ani de zile, finalizat prin prezentarea la Primul Festival European de Teatru i Cercetare din Timi oara (16–19 aprilie 2015). Scopul principal al cercet rii creative a fost de a chestiona modalit țile de «îmb trânire» ale populației, pe lângă dorința de a sublinia importanța teatrului ca forum în cadrul căruia sunt tematizate aspecte și probleme actuale, prezente pe scenele teatrelor într-o dezbateră colectiv între dramaturg, regizor, actor i public.

Cercetarea intens întreprins de Peca tefan, constând în interviuri cu persoane din dou ora e, Timi oara i Karlsruhe, înfr ște printr-un parteneriat la nivel politic, social i cultural, s-a materializat într-un experiment teatral, pus în scen de un ansamblu mixt, reprezentat de dou teatre (Teatrul Național Timișoara și Baadisches Staatstheater Karlsruhe) în limba român , german și parțial engleză. O comedie interactiv , interpretat de patru actori, doi români și doi germani, chestionează prin dialog neașteptat, părți vorbite și cântate diverse aspecte ale vieții actuale. Nouă scene independente ale textului dramatic așteaptă să prindă viață prin interpretarea celor patru protagoni ti, în timp ce publicul este invitat de la bunul început al spectacolului s voteze scena care s fie interpretat , generând în acest fel desf urarea evenimentului teatral. Trei întreb ri cu trei r spunsuri posibile determin astfel structura experimentului de teatru interactiv. Publicul devine co-participant în procesul de consumare ale celor 60 de minute de existență, anunțate prin titlul piesei - de fapt o meditație asupra vieții, a trecerii timpului și în special asupra îmbătrânirii.

Cuvinte-cheie: Peca tefan, teatru interactiv, experiment, cercetare creativ , dezbateră despre îmb trânire

1. *The Art of Ageing* – proiect / festival de teatru și știință

The Art of Ageing este primul festival de teatru i tiin organizat de European Theatre Convention, una dintre cele mai extinse re ele de teatre de stat din Europa. Teatrul Na ional din Timi oara, membru al acestei conven ii din 2010, a participat la proiectul interna ional bazat pe anul european 2012, anul îmb trânirii, perioad în care au avut loc

diverse aplica ii pe acest tem . Proiectul include un program teatral în egal m sur academic i creativ; dincolo de dimensiunea sa cultural i social , care se concretizeaz în acțiuni comune între teatre, el faciliteaz în elegerea reciproc între arti tii din institu iile publice participante, schimbul intercultural de cuno tin e, dar i exersarea în sistem colaborativ de noi forme de experiențe teatrale. Scopul este de a încuraja dialogul interactiv i solidaritatea între genera ii, precum i de a forma noi perspective artistice, estetice i interculturale prin intermediul teatrului.

Primul festival european care are ca obiect reunirea științei și a teatrului, *The Art of Ageing*, a fost organizat la Timi oara (16–19 aprilie 2015), constituind nucleul FEST-FDR în anul 2015. Realizarea festivalului cu tem impus demonstreaz în mod v dit c cercetarea științifică are nevoie de teatru ca mijloc activ de problematizare, investigare i diseminare a rezultatelor obținute prin anchetă, interviu, analiză. Astfel, se poate constata c direcția teatrului contemporan conduce înspre armonizarea dintre teorie și practică, dintre știință, filosofie și teatru, o estetică care reunește deopotriv un scop educativ, civilizator i cultural. Teatrul contemporan nu mai este pur estetic, ci o conlucrare a artelor spectacolului, având la baz o cercetare de ordin științifico-filosofic, devenind astfel un mijloc viabil de investigație și dezbateri, punând întreb ri i sugerând posibile r spunsuri.

Aceste premise stau la baza proiectului concretizat prin festivalul de teatru i de știință, desfășurat la Timișoara, în colaborare cu Theater und Orchester Heidelberg (Germania), Gavella Drama Theatre (Zagreb, Croa ia), Deutsches Theater (Berlin, Germania), Staatstheater Braunschweig (Germania), Teatrul Na ional Craiova, Baadisches Staatstheater Karlsruhe (Germania), Teatrul Na ional Bratislava (Slovacia) i Teatrul Național Timișoara. „Patru coproduc ii produse de opt teatre, practic, debateri de tiin i art pe tema îmb trâririi. Prin teatru, explor m această dimensiune a îmb trâririi societ ii”, a declarat directoarea Teatrului Național Ada Hausvater (Hausvater 2015).

Textele dramatice incluse în festival au fost create prin ampla documentare a realit ții cu ajutorul interviului, chestion rii, analizei, în func ie de tema aleas . Metodele de lucru ale echipelor de cercetare creativ , aplicate în conceperea a patru texte, scrise special pentru mont rile din cadrul proiectului, sunt diversificate: interviul folosit pentru teatrul de investigație / documentar - *Pe ceas. Cu 60 de minute mai b trân* de Peca tefan, (Teatrul Național Timișoara și Baadisches Staatstheater Karlsruhe) i *Orfanii i c p unile*, autor colectiv – werkgruppe 2, (Teatrul Național Craiova și Staatstheater Braunschweig); scrierea unei piese de teatru conținând soluții de scenă, pornind de la actorii ce urmează să joace, trecând macro-istoria prin filtrul istoriei recente, al amintirilor i traumelor individuale, apelând la experiența personală a actorilor - *T râmul începuturilor* de Nino Haratischwili, (Deutsches Theater Berlin și Teatrul Național Slovac Bratislava); workshop cu actorii pe tema memoriei referitor la posibilit țile de [re]construire a istoriei personale și consecințele acesteia asupra istoriei colective *M tem c acum ne cunoa tem* de Ivor Martinic, (Gavella City Drama Theatre Zagreb, respectiv Theater und Orchestra Heidelberg).

Estetica teatral și concepțiile regizorale ale celor patru coproducții sunt extrem de diferite, la fel i opțiunile pentru abordările lingvistice - limbile român , german , slovac , croat , englez . Estetica teatral propriu-zis înregistreaz exemple de teatru european - teatru de investigație ori teatru documentar, cu miz socio-istorio-politic , teatru interactiv de tip *work in progress*, performance, teatru fizic sau ”teatru de proximitate”, termen propus de Claudiu Groza, critic de teatru, motivat prin actualitatea stringent a subiectelor tematizate (Groza 2015, p. 33).

2. Peca tefan – experiment de teatru interactiv

2.1. Peca tefan – carte de vizit

Peca tefan este considerat a fi una dintre cele mai puternice voci din dramaturgia românească contemporană. A urmat cursuri de scris dramatic la New York University și a fost unul dintre rezidenții programului internațional de dramaturgie de la Royal Court Theatre, Londra, în 2005. Este câștigător al primei ediții dramAcum (2002). Textele lui au fost montate în România, Statele Unite, Marea Britanie, Irlanda, Germania, Austria, Elveția, Franța, Estonia, Rusia, Bulgaria, Republica Cehă, Polonia, Belarus și Serbia. Textele sale au fost premiate în numeroase rânduri, incluzând Premiul pentru Inovație la Heidelberg Stückemarkt (2007) pentru *România 21* și *Cea Mai Bună Piesă – Dramă de Relație* – la London Fringe Report Awards (2006) pentru *The Sunshine Play*. A scris peste 20 de texte pentru teatru, produse în România și străinătate. În 2010, piesa *Wire and Acrobats* a fost selectată între cele cinci piese de la cel mai prestigios târg de piese din Germania – Berlin Stückemarkt din cadrul Berliner Theatertreffen. În 2011 spectacolul dramAcum pe textele lui Peca – *Roșia Montan – pe linie fizică și pe linie politică* a câștigat premiul pentru Cel Mai Bun Spectacol la Festivalul Dramaturgiei Românești de la Timișoara. În 2012, spectacolul bazat pe textul său *Târgoviște de Jucărie* a fost invitat la cel mai important festival de nouă dramaturgie din Europa, bienala New Plays from Europe de la Wiesbaden. Piesa lui Peca *The Sunshine Play* a avut premiera mondială în engleză la Dublin Fringe Festival în 2005 și cronici de cinci stele în presa irlandeză. În februarie 2006, piesa a primit premiul London Fringe Report pentru *Best Play – Relationship Drama*. Piesa a deschis colaborarea Teatrului LUNI de la Green Hours cu TNB și a fost prima piesă preluată de TVR 2 în proiectul *Independent*. Piesa *U.F.* a fost tradusă și publicată în Franța și a avut lecturi publice în Paris (2004), Lyon (2005), Grenoble și Avignon (2006). Prezența lui Peca tefan în Timișoara este marcată de asemenea de producția *Bremen*, variantă după basmul fraților Grimm, montată la Teatrul de Stat German din Timișoara (2015), de către Alexandru Dabija, dramaturgul semnând textul dramatic.

2.2. Peca tefan *Pe ceas. Cu 60 de minute mai târziu*

Spectacolul care a inaugurat Festivalul de teatru și tineri din Timișoara *Pe ceas. Cu 60 de minute mai târziu*, este o cercetare sociologică, transformată de Peca tefan într-un text dramatic, inedit prin structura sa modulară, pus în scenă de Malte C. Lachman, o coproducție româno-germană, susținută de actori de la Teatrul Național Timișoara și Baadisches Staatstheater Karlsruhe din Germania (premiera – 7 septembrie 2014 la Timișoara și 3 octombrie 2014 la Karlsruhe). Rezultatul a fost pus în scenă de un ansamblu mixt, reprezentat de cele două teatre menționate, într-o quasi comedie interactivă, jucat în limba română, germană și parțial engleză, interpretată de patru actori, doi români (Sabina Bijan și Colin Buzoianu) și doi germani (Sophia Löffler și Jan Andreesen).

Sondarea realizată de dramaturgul Peca tefan a pornit de la câteva date oferite de organisme internaționale, conform cărora populația Europei este în scădere, în timp ce la nivel global numărul locuitorilor este în creștere. „În 2050, în România vor mai trăi aproximativ 14 milioane de oameni, după ce în anii ‘90 am fost 21 de milioane. În Germania scăderea va fi de la 81 de milioane la 70 de milioane. Populația Europei este pe cale de dispariție, însă cu toate astea, la nivel global, populația este în creștere” (Peca 2014). În acest sens, dramaturgul explorează implicațiile sociale, politice și economice ale îmbătrânirii societății, respectiv efectele biologice și demografice ale acestui fenomen, în centrul atenției aflându-se situația din România și din Germania.

Îmb trânirea Europei este o realitate tematizat în scenele care ridic numeroase întreb ri legate de viitorul popula iilor din Europa. Genera iile de ast zi vor ajunge la vârsta pension rii, avansul medicinei va face ca oamenii s tr iasc mai mult, îns cu toate acestea rata de na tere este alarmant de sc zut .

„Peste 20-30 de ani vom avea o Europ îmb trânit . Cert este c oamenii moderni, cei cu carte i cu situa ie material bun , nu mai fac copii. Ei vor confort. Pe termen lung, va fi o problem . Aceast pies ridic întreb ri despre problema care ine de alegerea i responsabilitatea fiec ruia în parte.” (Peca 2014)

Scopul principal al cercet rii creative a fost de a chestiona modalit țile de „îmb tânire” ale popula ției, pe lângă dorința de a sublinia importanța teatrului ca forum în cadrul c ruia sunt tematizate aspecte i probleme actuale stringente, prezente pe scenele teatrelor în formatul unei dezbateri colective între dramaturg, regizor, actor i public.

În ceea ce prive te cercetarea sociologic f cut de dramaturg, aceasta a cuprins interviuarea a peste o sut de persoane, de diferite vârste i ocupa ii, din Timi oara i din Karlsruhe.

„Am f cut cercetarea folosind chestionare cu întreb ri standard despre cum se raporteaz oamenii la vârst , cum se percep acum i în viitor. Au fost întreb ri pe teme economico-sociale, ce abilit i vor dezvolta pân la b trâne e, pân când se v d lucrând. Am avut persoane de toate vârstele, de la copii pân la oameni de 98 de ani. În urma acestei cercet ri s-a creat materialul pentru realizarea piesei de teatru. 12 zile am fost pe strad în Timi oara, alte 12 zile la Karlsruhe.” (Peca 2015)

Interviurile exploreaz trecutul, prezentul i viitorul persoanelor intervievate, insistând asupra unor aspecte din istoria României. Frânturi din istoria mai recent sunt redade prin dialogurile personajelor care- i amintesc de momente grele din perioada comunist – deportarea în B r gan, presiuni exercitate de securitate asupra popula ției, tr d ri și evadări, momentul revoluției din decembrie 1989; se fac numeroase referiri la cauzele migrației minorității germane spre Germania, se amintește despre soarta grupării Aktionsgruppe Banat, dispariția satului Lindenfeld prin plecarea locuitorilor de origine german etc. Toate aceste crâmpie de istorie sunt prezente în replicile personajelor, în fragmente incitante de interviu, în proiecții video din lumea basmelor, care explic , de fapt, situația actuală, iau în calcul în special schimbările de ordin demografic i efectul acestora. Dar exist și proiecții despre viitorul Europei, destul de sumbru, chiar dacă se vorbește despre iluzia unei libert ți „totale” de alegere în toate privințele, inclusiv în privința momentul potrivit de a se na te.

„*Pe ceas. Cu 60 de minute mai b trân* încearc – da, prin răs, prin replici nea teptate, acid, frust, direct, pe ocolite, în românește, în nemțește, în englezește, vorbit, cântat, recitat, optit sau strigat – s pun câteva întreb ri, s dea i câteva r spunsuri.” (Popov 2014)

Nou scene independente ale textului dramatic, structurat modular, a teapt s prind viață prin interpretarea celor patru protagoniști, în timp ce publicul este invitat de la bunul început al spectacolului s voteze ordinea în care s fie jucate minidramele. Introducerea în atmosfera spectacolului seam n cu un prolog, în cadrul c ruia actorii citesc citate din interviurile întreprinse de dramaturg, un gen de 'extratext' care va lega scenele selectate pe parcursul experimentului. Actorii se adreseaz direct publicului, considerat interlocutor, explic regulile interacțiunii, jocului propriu-zis i subliniaz totodat unicitatea evenimentului în cadrul c ruia se vor experimenta 60 de minute de „teatru pur”, un „eveniment live”, generatorul unei creații comune. „Timpul pe care îl vom petrece împreun e ca o miniatur a vieții. [...] participați ... jucați cu noi.” (Peca 2014a, 4) Convenția teatrală

este deconstruit din start, ceea ce amintește de revoluționara propunere a autorului austriac Peter Handke, deja clasică devenită anti-dramă *Publikumsbeschimpfung* (*Injurie la adresa publicului*). Trei întrebări cu trei răspunsuri posibile determină, astfel, structura experimentului de teatru interactiv. Publicul devine co-participant în procesul de consumare ale celor 60 de minute de existență comună, anunțate prin titlul piesei - de fapt o meditație asupra vieții, trecerii timpului și în special asupra îmbătrânirii.

Despre îmbătrânire, un subiect destul de deprimant, dramaturgul Peca Ștefan i-a pus o serie de întrebări, și într-un final a ales nouă posibilități de manifestare, nouă povești fragmentate, redată prin nouă scene inedite, pline de umor și de imaginație, dar și de aspecte esențiale referitoare la viitorul omenirii.

O realitate care stă la baza spectacolului se poate deduce explicit din reflecțiile autorului: „Ce s-ar întâmpla dacă am avea un timp limitat la 60 de minute și cum am îmbătrâni împreună, ce decizii am lua, ce alegeri am face și, în funcție de asta, cum am putea face un spectacol care nu este niciodată la fel.” (Peca 2014) De fapt, ideea de experiment teatral interactiv reprezintă conceptul central al piesei *Pe ceas. Cu 60 de minute mai bătrân*.

„Pentru Teatrul Național din Timișoara, a fost sinonim cu 'living', pe ideea că îmbătrânim din ziua în care te-ai născut. Fenomenul de îmbătrânire este un fenomen de viață și de aici cu toate concluziile ce decurg. Foarte interesant și cred că Peca Ștefan a făcut un text foarte, foarte bun. Noi am făcut un spectacol care durează, din punct de vedere al jocului actorului, 60 de minute. Ideea este noi trimem împreună 60 de minute, îmbătrânim împreună 60 de minute - pe ceas chiar. Alegi de fiecare dată ce ai vrea să vezi mai departe, votezi, și se pun întrebări și răspunzi, actorii socotesc și, în funcție de răspunsurile obținute, alegem o anumită bucată.”, a subliniat Ada Hausvater, directoarea Teatrului Național (Hausvater 2015).

Pe ceas. Cu 60 de minute mai bătrân este o piesă dificilă pentru protagoniști, pentru că au de învățat trei variante, pe care le vor interpreta (sau nu), în funcție de decizia publicului. Implicarea publicului din sală face parte din spectacol, deoarece spectatorii aleg pe parcursul desfășurării acestuia modulul pe care actorii timișoreni și cei germani îl vor pune în scenă. Totul se petrece în funcție de votul publicului care răspunde la sondaje legate de tema „tinere-e-bătrâne-e”. Sub scaune se află amplasate trei cartoane (bilete de vot) pe care sunt reprezentate un „+” (pentru răspunsul „da”), un „-” (pentru „nu”) și un „60” (pentru „întrebă-mă din nou la 60 de ani”). Actorii pun trei întrebări de-a lungul spectacolului, iar spectatorii răspund prin cele trei variante pe care le au la îndemână. Piesa continuă de fiecare dată în funcție de răspunsul dat de majoritatea celor prezenți în sala de spectacol, după numărarea „voturilor”. De fiecare dată există o altă alegere a publicului și astfel există mereu alt eveniment teatral. Spre finalul spectacolului, o singură persoană din public este rugată să decidă „prelungirile”, alegând un număr, și totul se termină când s-a scurs timpul: 60 de minute de joc. În combinații de câte trei, surprinzătoare de la o reprezentație la alta și votate chiar de public, cele nouă povești se vor completa într-un spectacol-mosaic unic. Bazat pe cercetarea realizată atât la Timișoara, cât și în Karlsruhe, spectacolul promite să ofere publicului din cele două orașe o incursiune creativă și emoționantă în propriile existențe. Textul dramatic este un colaj de piese scurte, minidrame, legate una de alta de un sentiment și de o atmosferă comună, de fapt de aceea „acrobatic emoțional”, specific în situații-limită. Toate personajele se plasează într-un fel sau altul în situații-limită, între viață și moarte, fizic sau metaforic.

Pe ceas. Cu 60 de minute mai bătrân, format din nouă module, dintre care trei, plus un bonus de extratext, sunt jucate într-o singură reprezentație, reprezintă un proiect care s-a constituit în jurul unui chestionar cu trei posibilități de răspuns (da/nu/întrebă-mă din nou

când voi avea 60 de ani), format din trei întrebări vizând publicul – „Ați vrea să o luați de la început?”, „Ați dori să munciți până la o vârstă foarte înaintată?”, „Credeți că ar trebui să continuăm în a dezvolta o industrie care ne va prelunge din ce în ce mai mult viața?”. Spectacolul ilustrează două teorii concurente ale teatrului contemporan: „totul este regie” și „teatrul este viață”, reprezentarea urmărind prin trei scene aduse în prim-plan stadiile vieții omului - nașterea, trecerea prin viață, moartea, ilustrate prin cele trei subtitluri centrale: Arta începutului/Art of Beginnings (DA- Birth Negotiation; 60 - Never Too Late; NU - Open Garage), Arta mijlocului/Art of Middles (DA - The Moment You Lose the Game; NU - The Kitchen Sink Opera; 60 - Awakenings), Arta sfârșitului/Art of the End (NU - Deathbed; 60 - All Is Well When It Ends; DA - The Last Boat)]. Alături de aceste teme centrale apar și alte subiecte la ordinea zilei: câte ocazii ar avea un om în timpul vieții să o ia de la capăt și cum diferă acordarea unei noi șanse în funcție de spațiul în care s-a născut; problema pensionării la o vârstă înaintată, una dintre consecințele majore ale fenomenului de îmbătrânire a populației, alături de găsirea unor modalități de integrare activă a populației vârstnice în viața socială. Din materialul bogat, din care se compun fragmentele celor nouă scene selectate de dramaturg pentru experimental teatrul pus în discuție, se desprinde o poveste indedită (un gen de *leitmotiv*), cea a unui bătrân bolnav, originar din legendarul sat bavarăan Lindenfeld. Povestea bătrânului se poate re-construi pe baza frânturilor de dialog ale personajelor care sunt direct / sau indirect legate de destinul acestui emigrant însingurat, cu gânduri nostalgice legate de paradisul pierdut. Acest episod, centrat pe singurătate, într-un contrast cu poveștile celorlalte personaje, redată într-o dinamică impresionantă, cu un substrat quasi umoristic, uneori grotesc.

Pecatefan i-a propus un spectacol în care interacțiunea publicului cu actorii joacă un rol important, încercând să creeze „experiențe” pentru spectatori, deoarece dorește să evite „conveniența clasică în care venim și putem să ne uităm la un spectacol, exact ca la un film” (Peca 2014). Aadar, *Pe ceas. Cu 60 de minute mai bătrân* este un experiment de teatru interactiv, o „experiență de grup, pe care o reținem și de fiecare dată altfel, devenind unic.” (Peca 2014).

3. Pecatefan – interviu

Pecatefan: „*Pe ceas. Cu 60 de minute mai bătrân* este o coproducție care face parte dintr-un proiect mai mare care se numește *The Art of Ageing - arta de a îmbătrâni* și care pleacă de la o realitate: populația Europei e în declin, în 2050, omenirea va avea, în medie, 52 de ani. Aceasta este o problemă pentru o schimbare majoră, majoritatea bătrâni vor fi tinerii de azi, iar în România în 2050 vom fi doar 14 milioane. Acesta este una dintre realitățile demografice pe care pune accentul acestui proiect. Eu am fost invitat să scriu o piesă pentru acest proiect, așa că am realizat o cercetare pentru cele două teatre care au produs acest spectacol: Teatrul Național Timișoara și Badisches Staatstheater din Karlsruhe. Am realizat un chestionar destul de amplu, care cuprindea întrebări personale, metafizice, economice și chiar întrebări politice, care fac referire la modul în care ne percepem vârsta, la cum ne amintim vârstele din trecut. Am văzut oameni de toate vârstele, de la foarte tineri la foarte bătrâni, cel mai bătrân avea 98 de ani. Dincolo de asta, m-a interesat și partea subiectivă a acestei cercetări: modul în care are o viață persoanele în raport cu înaintarea în vârstă. Atât pentru mine, cât și pentru oamenii pe care i-am interviuat, se pare că realitatea fizică este mult mai puțin importantă decât realitatea mentală. Așa că am ajuns la un concept, am pus întrebarea ce s-ar întâmpla dacă am avea un timp limitat la 60 de minute și cum am îmbătrâni împreună, ce decizii am lua, ce alegeri am face în funcție de asta cum am putea face un spectacolul care nu este niciodată la fel. Alți spectatori vor crea alt spectacol, se va crea altă succesiune.

Am început cercetarea în noiembrie 2013 și am terminat cam prin ianuarie 2014. A urmat partea de definire a conceptului și apoi lucrul meu cu regizorul Malte C. Lachmann. Timp de o lună și jumătate ne-am ocupat de pregătirea acestor 60 de minute. Am lucrat la piesă în Karlsruhe, din 23 iunie 2014 și apoi am continuat la Timișoara. Am început să lucrez la acest spectacol în noiembrie 2013, au fost 9 luni, cam cât un copil.

De ce ai apelat la această abordare, alegerea unei variante și finalul multiplu, pentru acest spectacol?

P. .: Eu fac chestia asta, încerc să văd cum pot să creez experiențe pentru spectatori, nu îmi place convenția clasică în care venim și putem să ne uităm la un spectacol, exact ca la un film. Avantajul teatrului este un eveniment *live*, se bazează pe neprevăzut, e surprinzător. Asta aduce un plus, face de experiență vizionării unui film. E o experiență de grup, o experiență comună, pe care o reținem și de fiecare dată altfel, e unică. Asta îmi doresc să simt spectatorul la toate piesele pe care le fac, să fie altceva, ceva ce nu poți să uiți foarte ușor.

Cât de importantă este interacțiunea public - actor și cum controlezi neprevăzutul care animă spectatorii?

P. .: Pentru mine este foarte importantă această interacțiune, din asta se hrănesc actorii, este energia care duce mai departe spectacolul. Alegerile apar în permanență celor care acionează... și reacționează (*adaug zâmbind dramaturgul*). Atunci când vezi că alții au ales pentru tine, începi să te implici. Cât despre neprevăzut, nu-l consider un adevărat pericol, deoarece face parte din viață. Îți văd că pe o sursă de inspirație. La fiecare spectacol, actorii depun eforturi și transformă neprevăzutul într-un avantaj, ei nu știu ce vor alege spectatorii, urmează scenariul care nu poate fi lăsat la voia întâmplării. De aceea, îmi doresc ca oamenii să revină în sala de teatru și să aleagă diferit la următoarea vizionare, să schimbe finalul, să vină și cu prietenii și să încerce să-i influențeze, să încerce altceva. Asta ar fi drăguț.

4. Concluzii

Pe ceas. Cu 60 de minute mai înainte, un spectacol de teatru inedit care a inaugurat Festivalul de teatru și știință din 2015, este de fapt un performance pe textul lui Peca Ștefan, dramaturg care se joacă cu convenția teatrală, deconstruind-o în mod vădit, de data aceasta în dorința de a oferi publicului posibilitatea de a exercita votul democratic în contextul petrecerii a 60 de minute comune de „îmbătrânire”.

Concluzia este că, până la urmă, fiecare participant în parte percepe diferit trecerea timpului, respectiv îmbătrânirea colectivă, trăită în timpul experimentului interactiv în spațiul de joc teatral la propunerea triadei dramaturg-regizor-actori. Indiferent ce alegere face publicul, fiind vorba de un spectacol interactiv, în ceea ce privește scenariul, la final, după 60 de minute pe cronometru, spectacolul se încheie brusc, ca viața.

Bibliografie:

- Adnan, Etel. 2015. "Theatre", în: *The Art of Ageing. Bringing the Burning Issue of Global Demographic Change to Europe's Stages. Creative Research. A Documentary by the European Theatre Convention*, www.artofageing.eu, pp.9-10.
- Bijan, Sabina și Buzoianu, Colin. 2015. "The Presence of History", în: *The Art of Ageing. Bringing the Burning Issue of Global Demographic Change to Europe's Stages. Creative Research. A Documentary by the European Theatre Convention*, www.artofageing.eu, pp.18-19.
- Groza, Claudiu. 2015. "Teatrul de proximitate", în: *Tribuna*, nr. 307, 16-30 iunie 2015, pp.33-34.

- Hausvater, Ada. 2015. "REPORTAJ – Festivalul Dramaturgiei Române ti: De la spectacole pe tema îmb trânririi la un show al trupei Subcarpați cu efect de întinerire", în: *MEDIAFAX*, 23 martie 2015, <http://www.mediafax.ro/cultura/media/reportaj-festivalul-dramaturgiei-romanesti-de-la-spectacole-pe-tema-imbattranirii-la-un-show-al-trupei-subcarpati-cu-efect-de-intinerire-14142444.html>.
- Leeson, George W. 2015. "Understanding Demographic Change in Europe", în: *The Art of Ageing. Bringing the Burning Issue of Global Demographic Change to Europe's Stages. Creative Research. A Documentary by the European Theatre Convention*, www.artofageing.eu, pp.5-8.
- Löffler, Sophia și Andersen, Jan. 2015. „Mulțumesc! Thank You! ”, în: *The Art of Ageing. Bringing the Burning Issue of Global Demographic Change to Europe's Stages. Creative Research. A Documentary by the European Theatre Convention*, www.artofageing.eu, p.20.
- Gmaj, Michael. 2015. "Yes. No. Ask Me Again When I'm 60", în: *The Art of Ageing. Bringing the Burning Issue of Global Demographic Change to Europe's Stages. Creative Research. A Documentary by the European Theatre Convention*, www.artofageing.eu, p.15.
- Jinaru-Dobo , Geanina. 2015. "About Communion, About Ageing Together", în: *The Art of Ageing. Bringing the Burning Issue of Global Demographic Change to Europe's Stages. Creative Research. A Documentary by the European Theatre Convention*, www.artofageing.eu, p.17.
- Papp, Doina. 2015. "Europa teatrelor se gânde te la îmb trânrire", în: *Revista 22*, <http://www.revista22.ro/europa-teatrelor--se-gandeste-la-imbattranire-55531.html>.
- Peca, tefan. 2014. *Pe ceas. Cu 60 de minute mai b trân*. Manuscris. Teatrul Național Timișoara. (Peca 2014. a)
- Peca, tefan. 2015. "Should Ageing Only Be About Timing?", în: *The Art of Ageing. Bringing the Burning Issue of Global Demographic Change to Europe's Stages. Creative Research. A Documentary by the European Theatre Convention*, www.artofageing.eu, p.16.
- Peca, tefan. 2014. "Un spectacol de teatru ca exercițiu democratic. *Pe ceas. Cu 60 de minute mai b trân*." Interviu de Roxana Tonța, în: *Agenda Liter Net*, septembrie 2014, <http://www.agenda.liternet.ro/articol/18713/Roxana-Tonta-Peca-Stefan-Un-spectacol-de-teatru...>
- Popov, Codruța. 2014. Caiet program *Pe ceas. Cu 60 de minute mai b trân*. Teatrul Național Timișoara.
- Țabrea, Dana. 2015. „Direcția teatrului contemporan, în: *Ziarul de Ia i*, 25.04.2015, <http://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/directia-teatrului-contemporan--94264.html>.
- Vrgo , Dubravka. 2015. "The Art of Ageing. Introduction", în: *The Art of Ageing. Bringing the Burning Issue of Global Demographic Change to Europe's Stages. Creative Research. A Documentary by the European Theatre Convention*, www.artofageing.eu, p.4.
- Wiley, Heidi. 2015. "The Art of Ageing. Introduction", în: *The Art of Ageing. Bringing the Burning Issue of Global Demographic Change to Europe's Stages. Creative Research. A Documentary by the European Theatre Convention*, www.artofageing.eu, p.4.